

WASSENBERG EN HEINSBERG.

XV.

VAN SPAEN stelde dat de beide Vlaamsche broeders GERARD en RUTGER in het jaar 1020 geplaatst zijn, GERARD te Wassenberg en RUTGER bij Kleef. Bn. SLOET meent het jaar 1021 te mogen aannemen op grond van eene aantekening van ALBERTUS, dat BALDERIK 5 Juni 1021 te Zijflik, zijne bezitting, begraven werd.

Beide gingen uit van de onderstelling, dat RUTGER een deel der verbeurd verklaarde goederen en waar-digheden van BALDERIK ontving. VAN SPAEN meent, dat GERARD ook deelde in de nalatenschap van MENGOSUS.

Intusschen was BALDERIK reeds in 1018 afgezet als graaf. Er is geen reden te vermoeden, dat zijne alodiale goederen werden verbeurd verklaard, zoodat deze, gelijk Sijflik, in zijn bezit bleven en voor zoover hij ze niet had weggeschonken, na zijn dood aan zijne familie gekomen zijn en GERARD en RUTGER daarin gedeeld hebben, voor zooverre zij volgens recht erfgenamen waren. — Dit zal mogelijk wel kunnen worden aangetoond ¹⁾.

BALDERIKS zuster had ongetwijfeld ook eenig erfgoed in het Iand van Kleef. VAN SPAEN meende, dat zij, gedurende de veten van BALDERIK, althans eenigen tijd te Kleef verblijf hield. Die plaatsbepaling schijnt wel

wat gewaagd. Evenwel de graven van Cleve hielden meest hun verblijf te Monterberg maar, daar zij den titel van graven van Cleve aannamen, zou men vermoeden, dat Kleef hunne oudste alodiale bezitting geweest is.

Waren zij dan afstammelingen van de zuster van BALDERIK? — Wij zagen, dat deze behoorde tot het huis van Loon, beter gezegd van HESPENGOU en dat zijn grootvader BALDERIK van zijn oudoom, bisschop BALDERIK van Utrecht, bezittingen ontving in den omtrek van Heinsbergen, 't welk onmiddelijk aan Wassenberg grenst, en vermoedelijk al door GERARD bezeten werd vóór hij het burggraafschap Wassenberg verkreeg.

Aan RUTGER is mogelijk het moederlijk erfgoed, de curtis of het oppidum Kleef ten deele gevallen en met bezittingen door BALDERIK daar in de buurt nagelaten, vermeerderd.

Hun vader zal in Vlaanderen gegoed geweest zijn; mogelijk te Doornik of in de buurt. Daar zullen ook zijne zonen hun hoofdzetel gehad hebben. Wegens hunne betrekking op Loon, en op het geboorteland hunner moeder, kozen zij, bij uitzondering van hunne andere verwanten van vaders zijde, partij tegen den graaf van Vlaanderen en verloren daardoor hunne bezittingen in dat gewest. De Keizer heeft hen dat verlies vergoed.

MENGOSUS is overleden in 1001 en geen van beide broeders schijnt dadelijk iets uit diens nalatenschap genoten te hebben. Trouwens hij had schoonzons, op wier kinderen zijn allodiale goederen gekomen zijn, en zijne ambten gingen over op personen uit het huis zijns vaders. Wij meenen, dat zijn broeder Hugo ge-

weest is heer van Pont. Het kan dat diens dochter gehuwd zijnde aan UDALRICUS of WILRINGUS, zoon van OTTO van Lahngou graaf en heer van Zutphen, hem opvolgde in Gelre, gevolgd door zijn zoon WICHARD van Molsberg, wiens dochter Gelre bracht aan GERARD III van Wassenberg. — In andere gedeelten van Hattuarië regeerde reeds ten tijde van MENGOSUS diens broeder EVERHARD IV van Nordgou en diens opvolgers HUGO II, EVERHARD V en EVERHARD VI, wiens dochter gehuwd was met WERNER; mogelijk zijn kleindochter BERTHA met een EVERHARD.

De bezittingen van BALDERIK, bewesten den Rijn, werden ongetwijfeld tusschen de beide broeders (zijne neven) verdeeld. In de Betuwe behoorden de zoogenaamde ambtsdorpen tot Gelre, andere tot Cleve. Zoo was b. v. Huissen van ouds eene Kleefsche bezitting en boven is over Indoornik, Lakemond enz. gesproken. Men kan daarover VAN SPAEN nazien, die ook aan een broederdeeling denkt van goederen, later in het geslacht van Gelre en Cleve behoorende, en die in Teisterbant lagen.

VAN SPAEN onderstelde, dat GERARD en RUTGER op zekeren leeftijd waren in 1020. Zeker had hij daartoe aanleiding in de mededeeling van den Annalist, dat zij dappere verdedigers van hun vaderland geweest waren, maar door hunne vijanden verdreven. Hij vertaalde het woord «prosapia» door afstammelingen, zoodat zij reeds kinderen zouden gehad hebben vóór zij Vlaanderen verlieten, 't geen voor hen een ouderdom doet onderstellen, in 1020, van zeker bij de vijftig jaar, daar van die kinderen achter bleven, en het geboortejaar van den oudsten dezer broeders zal moeten gesteld

worden hoogstens in 980. De jongste kan tien jaar jonger geweest zijn.

Eene oorkonde van 8 September 1043, waarbij aartsbisschop HERMAN II aan St. SEVERINUS te Keulen schenkt bezittingen te Ostendung, Berenberg, Kessenich, tolln te Bonn en Zulpich en de kerk te Bardenberg, is onder anderen geteekend door GERARD en RUTGER, die onmiddellijk op elkander volgen. Er is geen reden om daarbij aan andere personen te denken dan aan die, over welke hier sprake is. GERARD was dan wel de oudste en aanzienlijkste der broeders en beiden leefden nog. GERARD kan toen zestig jaar oud geweest zijn.

Getuigen in eene oorkonde van 20 Augustus 1051, waarbij Keizer HENDRIK III giften van paltsgraaf EHRENFRIED bevestigt, bestaande uit goederen te Leuvenich, Freimersdorf, Koenigsdorf, Damweiler, Glegen, Kindorf, Sintheren, Munsteden, Ickendorf en Schlenderhahn, zijn de volgende wereldlijke heeren: HEINRICUS Comes Palatinus, SICCO Comes, GERHARDUS, BERENGERUS, GOSWINUS, STAKRI, RUOTGERUS, EMBRICO, EPP0, WINHOLDUS, ANSFRIDUS, HEIMO, ANSFRIDUS.

Daar onder deze een GERARD en een GOSEWIJN voorkomen, en GERARD I van Wassenberg ongetwijfeld twee zoons had van dien naam, kan men aannemen dat hij toen overleden was.

Dezelfde heeren teekenden dien dag nog een bevestigingsbrief van giften, aan Brouweiler gedaan, door Koningin RICHIZA.

In een brief van 7 December 1054 vindt men eenige van die heeren terug, thans met titels. Na HENDRIK, paltsgraaf, is getuige RUOTGER, advokaat (van Brouweiler)

graaf GERHARD, GOZEWINUS, STARKERUS, graaf SICCO, RUODBERTUS kapelaan, EMBRICO, ERPO.

De beide brieven van 1051 werden onderteeekend in Insula Sancti Suitberti (Werden); om een of andere reden schijnen aldaar toen de mannelijke afstammelingen van GERARD en RUTGER vereenigd te zijn geweest. Misschien om beleend te worden met de leenen van hunne overledene vaders.

GERARD en RUTGER voeren in den brief van 1043 geen titels. Na 1049 komt verscheidene malen een GERARD in oorkonden voor, een van welke GERARD van Wassenberg kan geweest zijn. De naam GERARD was intusschen te algemeen, dan dat men zonder eenige nadere aanduiding uit het enkele voorkomen van dien naam zou mogen besluiten, dat de aangetroffen persoon GERARD van Wassenburg was. Twee GERARDS zijn bekend. De eene was advokaat der kerk van Deuts, de andere graaf van Gulik. Men vindt beiden met hunne titels in een brief van 3 Mei 1019 en, zonder titels, eenvoudig onder de getuigen: de twee GERARDS «Duobus GERARDIS» in eene oorkonde van 8 Mei van dat jaar. De titel werd niet altijd uitgedrukt; gemis van het toevoegsel graaf is derhalve geen dadelijk bewijs, dat GERARD en RUTGER in 1043 de grafelijke waardigheid niet bezaten.

Dezelfde oorkonde, die door GERARD en RUTGER geteeekend werd, is ook geteeekend, en wel het laatst, door ARNOLD, die toen graaf was in Einrichgon. Ook FRANCO en CUNO, die in deze oorkonde de beide broeders onmiddelijk voorafgaan, en broeders schijnen geweest te zijn, komen in den brief van 1041 voor als graven. Het schijnt, dat in dien tijd de grafelijke titel soms

alleen werd uitgedrukt bij den naam van personen, in wier graafschap het goed of de goederen lagen waarvan in den brief melding wordt gemaakt, met uitzondering der paltsgraven, wier titel altijd wordt vermeld.

De echtgenoot van GERARD I van Wassenberg is onbekend. Er is reden te onderstellen, dat GERARD gehuwd is geweest met eene dochter van DIEDERIK hertog van Bar en Lotharingen, die van 984 tot 1026 regeerde. Die DIEDERIK was een zoon van hertog FREDERIK I en had tot broeders ALBERT, bisschop van Metz, die in 1003 stierf en GOZELIN graaf van Ardenne. Wij hebben vroeger (bladz. 72) over deze familie gesproken. Het is mogelijk, dat GERARD door die vrouw in het bezit gekomen is van eenige goederen, die vroeger aan MENGOSUS behoord hadden, want zij stamde af van dien heer.

Gelijk bekend is, was het in dien tijd gebruikelijk de kinderen te noemen naar hunne ouders, grootouders, ooms en tantes. GERARDS ZOON GERARD zal zoo genoemd zijn naar zijn vader of grootvader. Deze ZOON GERARD is zijn vader te Wassenberg, als burggraaf, opgevolgd.

Zeker had hij een andere, die GOZEWIJN heette; deze was heer van Heinsbergen en grootvader van dien GOZEWIJN, die in 1104 door den Annalist van Kloosterrade vermeld wordt als achterkleinzoon van GERARD, die uit Vlaanderen naar Wassenberg werd overgeplaatst.

Gelijk later blijken zal, leefde de eerste GOZEWIJN nog in 1085. Zijn zoon GOZEWIJN II van Heinsbergen zal gestorven zijn omstreeks het jaar 1100. Deze had tot echtgenoot ODA, dochter van graaf SIEGFRIED van

Walbeck, die hem overleefde en eene collegiale kerk te Heinsberg stichtte met toestemming van hare beide zoons: GOZEWIJN, die zijn vader opvolgde en GERARD gehuwd met ERMGARDIS gravin van Ploceke, weduwe van UDO II, markgraaf van Staden. Zij overleed in 1109. Over de verdere heeren van Heinsberg uit dit geslacht zie men het artikel van den abbé ERNST in *l'Art de vérifier les dates*, die GOZEWIJN I en II voor één persoon houdt, hetgeen echter de jaren niet toelaten.

BERENGER, die in de oorkonden van 1051 tusschen GERARD en GOZEWIJN in staat, zal men voor den tweeden zoon van GERARD I mogen houden, maar deze was waarschijnlijk in 1154 reeds overleden.

GOZEWIJN zal genoemd zijn naar zijn oom GOZELIN graaf van Ardenne. BERENGER mogelijk naar den vader van GERARDS moeder of een ander bloedverwant.

Een kleinzoon van GERARD I van Wassenberg heette DIEDERIK, en die naam was vervolgens zeer in gebruik in het eerste gravenhuis van Cleve. Ook in het huis der graven van Meurs komt hij dikwijls voor.

De annalist van Kloosterrade vermeldt, dat RUTGER bij of te Kleef geplaatst werd. Misschien verkreeg hij na de afzetting van BALDERIK het graafschap welke deze op den linker oever van den Rijn bezeten had, doch dit is niet zeker. Hij teekende, gelijk gezegd is, in 1043 met zijn broeder GERARD. In 1051 was hij, even als deze, overleden. In de brieven van dat jaar toch, komen voor STARKERUS, RUTGER en EMBRICO, die men voor zoons zal moeten houden van RUTGER I.

Wie zijn vrouw was, kan slechts vermoed worden. Zijn zoon RUTGER was advokaat van Brouweiler in

1054. STARKERUS miles van RICHIZA, dochter van paltsgraaf Ezo. In een brief van 25 Juli 1057 wordt hij genoemd «STARKHARE quidam vir ingenuus et comes miles ipsius Regine.» Hij stond toen af het slot Salfeld, in Saksen Meiningen gelegen, met wat daarbij behoorde, 't welk hij van RICHIZA in leen had, en dat bij die gelegenheid aan de Kerk van Keulen kwam. Onder de getuigen komen voor RUOTGER, wel de broeder van STARKERUS en een BERENGER, waarschijnlijk zijn neef. Mogelijk was RUTGER gehuwd met eene dochter van paltsgraaf HENDRIK, neef van RICHIZA.

Valkenburg behoorde in 1075 aan St. Maria ad Gradus te Keulen. Vroeger behoorde het tot de goederen door ERMENTRUDIS, nicht van Keizer HENDRIK III, aan aartsbisschop ANNO van Keulen geschonken. Toen lag Epen in Maasland (Maasgou) in het graafschap van FREDERIK van Neder Lotharingen over wiens verwantschap met MENGOSUS vroeger gesproken is. Het is mogelijk dat RUTGER burggraaf geweest is van Valkenburg.

RUTGER II, zoon van RUTGER I, komt voor in 1051 en 1054. Het jaar van zijn dood is onbekend en hij schijnt geen kinderen te hebben nagelaten.

EMBRICO, een derde zoon van RUTGER I, was geestelijke.

SICCO, die ook de brieven van 1051 teekende, was graaf van Bonnergou en behoorde niet tot dit geslacht.

GERARD II van Wassenberg, zoon van GERARD I, komt voor als graaf in 1051. Hij schijnt reeds lang voor 1085 overleden te zijn. In dat jaar wordt zijn zoon GERARD als burggraaf vermeld met zijn oom GOZEWIJN, burggraaf van Heinsberg. In 1054 heet hij

graaf en kan toen, geboren zijnde omstreeks het jaar 1010, vier en veertig jaar geweest zijn.

Zonder twijfel is hij de GERARD graaf in Teisterbant, van wien 23 Maart 1053 wordt gewag gemaakt, want men vindt in die streek zijne afstammelingen in die waardigheid. De plaats Ratinchem, in de zoeven bedoelde oorkonde vermeld, is mogelijk Renkum, want die behoorde tot de bezittingen van bisschop MEINWERK, Zoon van ADELA bij haar eersten man IMAD. 't Kan echter ook zijn, Redichem bij Kuilenburg en in dat geval is het woord Teisterbant bijgevoegd, om het te onderscheiden van Redichem in de Veluwe.

Hoe GERARD in betrekking gekomen is tot de Utrechtsche kerk is onzeker, maar buiten twijfel niet door opvolging van BALDERIK, want in diens tijd was een graaf UNROCH graaf van Teisterbant.

Evenwel lagen daarin verschillende graafschappen. Zoo hij graaf van Veluwe geweest is, zou hij dat bezeten hebben als onderleen van den hertog van Brabant, die het van den Utrechtschen bisschop had.

In 1026 behoorde Teisterbant reeds aan de Utrechtsche kerk. GERARD zal aldaar graaf geworden zijn tusschen 1051 en 1053, alzoo in den tijd toen BERNOLFUS bisschop was. In 1054 werd WILLEM van Pont bisschop; door hem kan GERARD alzoo niet zijn aangesteld.

Den leeftijd van GERARD I van Wassenberg en zijn broeder RUTGER in aanmerking nemende, die in 1051 beiden overleden waren en omstreeks het jaar 980 moeten geboren zijn, is GERARD II geboren omtrent het jaar 1010. Hij was, volgens den gewonen loop der zaken, in 1040 gehuwd.

Zijne vrouw was ongetwijfeld zeer nauw verwant aan WERNHER van Lahngou. Hij was een tijdgenoot van bisschop WILLEM van Utrecht (1054 tot 1095) zoodat hij wel niet gehuwd was aan een broeders dochter van dezen: ook hebben zijne kinderen meer betrekking gehad op Hameland dan op Gelre.

WERNHER of WESELO, leefde nog in 1034. Hij was kleinzoon van OTTO van Lahngou en Zutphen en graaf o. a. over Lijmers en een deel der Veluwe. Een WERNHER, volgens J. M. KREMER, zoon van den voorgenoemden (graaf in Lijmers, tusschen de jaren 1047 en 1056), sneuvelde in den boerenoorlog bij Engelsheim in 1066.

De echtgenooten van deze WERNHERS zijn onbekend; zoo ook of zij dochters hebben nagelaten. Vroeger hebben wij gesteld (zie blz. 80) dat WERNHER I gehuwd is geweest met de dochter van EVERHARD en BERTHA, met de zuster van BERENGER, bisschop van Toul, en zijne dochter BERTHA met een anderen EVERHARD, en dat een der dochters van dezen huwde met DIEDERIK van Kleef. In dit geval is het wel onmogelijk dat GERARD II gehuwd is geweest met eene dochter van WERNHER II. Dit laatste schijnt ons echter het waarschijnlijkste, omdat GELRE en CLEVE de goederen verkregen hebben, die de beide WERNHERS in Nederland bezeten hadden. Wij moeten derhalve ook nu weder betuigen, niet in staat te zijn den sluier volkomen op te lichten, die over de twee EVERHARDS, beiden gehuwd aan twee BERTHAS, ligt. Wij vinden geen spoor om ons terecht te brengen in de verwantschap der beide EVERHARDS noch der beide BERTHAS, noch om te verklaren hoe WERNHER

opvolger geweest is van den oudsten EVERHARD in Nordgou.

In verband met de aanteekening in het kerkboek te Meer had GERARD II van Wassenberg drie zoons: DIEDERIK graaf, ALARD en GERARD.

VAN BERCHEM zegt wel, dat DIEDERIK graaf was van Meer, doch dat heeft zeer zeker niet in het misboek gestaan, maar is, even als wat hij vertelt over de graven van Zelhem en de betrekking van BALDERIK tot de graven van Zutphen, geen gelukkig eigen toevoegsel. Wel hebben er heeren van Mehr bestaan; die hadden niets met Sijflik te maken, wel met de abdij van Mehr bij Neus. De graven van Cleve waren voogden van Sijflik. VAN SPAEN geeft eenvoudig wat het misboek gaf, maar veranderde later de woorden na DIEDERIK «comes einse fratres» in «comes ejusque fratres». De vraag blijft open of die verandering eene verbetering geweest is.

DIEDERIK was voogd van Sijflik, niet door keuze maar door afstamming uit hetzelfde geslacht als de stichter van dat klooster, BALDERIK. Dit is te verklaren door aan te nemen, dat zijn grootvader geweest is een zoon van BALDERIKS zuster. Zonder twijfel stammen van dezen DIEDERIK de graven van Cleve en er kan alzoo slechts twijfel bestaan of zijn grootvader geweest is GERARD of RUTGER.

De naam RUTGER komt nooit voor onder de eerste beuzen graven van Cleve, terwijl dien van DIEDERIK herinnert aan hertog DIEDERIK even als ALART aan ALEERT, broeder van dien DIEDERIK, bisschop van Mets en GERARD aan GERARD van Wassenberg.

De graven van Cleve hadden later, zoowel als die van Gelre, betrekking op Teisterbant. Aangetoond is de betrekking op dat gewest van GERARD II van Wassenberg. Van GERARD I noch van diens broeder RUTGER blijkt iets van dien aard. Ook in de Lijmers en Veluwe waren beide huizen gegoed, en dit kon niet zijn tenzij door deeling van eene erfenis nagelaten door WERNHER, die daar niet alleen graaf was, maar ook aanzienlijke allodia bezat.

Wat RUTGER I in Kleefland bezeten had, zal gekomen zijn aan DIEDERIK, oudsten zoon van GERARD II van Wassenberg, die daardoor reeds vóór zijne broeders en het sterven van zijn vader graaf was. — Dat DIEDERIK alleen den titel draagt van graaf, bewijst dat de aantekening gemaakt is vóór den dood van GERARD II.

Van ALARD, den tweeden zoon van GERARD II, is niets bekend. Vermoedelijk is hij voor zijn vader overleden.

Gelijk gezegd is sneuvelde Graaf WERNHER in 1066 en in 1067 is GERARD graaf in de Hetter, in 1083 graaf in Hameland en mogelijk in 1085 graaf van een gedeelte der Veluwe. DIEDERIK was in Mei 1076 ook graaf over een gedeelte der Veluwe. Beide broeders moeten alzoo in 1067 reeds meer dan 16 jaar oud geweest zijn, en hunne moeder was toen waarschijnlijk ook reeds overleden.

Boven is de mogelijkheid gesteld, dat Valkenburg na den dood van RUTGER II aan GOZEWIJN van Heinsberg gekomen is. ALARD erfde misschien Kessel. Over het land van Kessel was HENDRIK, zoon van paltzgraaf Ezo, graaf geweest. Door huwelijk van RUTGER I met eene dochter van HENDRIK van Kessel gekomen zijn

aan RUTGER II en vervolgens na den dood van ALARD aan HENDRIK, Zoon van GERARD III van Wassenberg. De aanteekening in het missale te Meer is in elk geval gemaakt vóór het jaar 1067.

Uit de korte aanteekening van het kerkboek van Meer hebben wij veel geleerd, omdat daardoor de weg gewezen is tot verklaring van wat vroeger onverklaarbaar was. — Toch weten wij in betrekking tot dit bijzonder geval, maar in het algemeen ook, dat men voorzichtig behoort te zijn bij het gebruik van oude schrijvers en niet eigen gedachten en meeningen vermengen met wat zij leverden.

DIEDERIKS vrouw was eene dochter van BERTHA en daar men zijn zoon en opvolger aantreft met den titel van graaf van Cleve in 1093 moet door dat huwelijk die grafelijkheid in zijn huis gebracht zijn. Wij stelden dan ook dat zijne moeder was eene kleindochter van EVERHARD en BERTHA, die voorkomen in den brief, die door ons gebracht is op 1009 of 1010. Hij is overleden voor het jaar 1093.

Men vindt vermeld, dat een DIEDERIK van Cleve in 1095 het kruis aannam en met GODFRIED van Bouillon naar het Heilige land trok. GODFRIED van Bouillon ging, volgens MICHAUD, daarheen in 1096. Wanneer een DIEDERIK, graaf van Cleve, deelnam aan dien tocht, is het geweest de tweede: want om geen verandering te brengen in de gewone volgrees, thans in de geschiedenissen gebruikt, zullen wij dezen DIEDERIK den eerste noemen hoewel hij waarschijnlijk nooit den titel van graaf van Cleve gedragen heeft.

Van GERARD III van Wassenberg is gebleken, dat

hij in 1067 graaf was in de Hetter, en zijn broeder DIEDERIK in 1076 in een gedeelte der Veluwe, 't welk ongeveer overeenkomt met de latere ambten van Veluwzoom en Over-Veluwe, welk graafschap vroeger aan BALDERIK en later aan WERNHER behoord had. Dat graafschap schijnt later door den graaf van Gelre inge-ruild tegen de Hetter. Mogelijk ten tijde van GERARD I graaf van Gelre, die in 1108 advokaat was van St. Marie te Utrecht.

VAN SPAEN vermoedt, dat GERARD III van Wassenberg en GERARD I van Gelre één persoon geweest is. In 1085 komt GERARD, burggraaf van Wassenberg voor, die met zijn oom GOZEWIJN, burggraaf van Heinsberg²⁾ bevel ontving van den Keizer om Abt LUIPO in het bezit te stellen der abdij van St. Truien. VAN SPAEN achtte dat GERARD toen nog in zijne bloeiende jaren was.

Den gewonen loop van zaken volgende, nemen wij aan, dat hij toen 45 jaren oud zal geweest zijn. In 1096 zegelt een GERARD, graaf van Gelre, met zijn broeder HENDRIK. Die graaf was alzoo toen nog niet gehuwd, want zijn broeder stond hem bij. Hij had nog geen nader erfgenaam of meer waarschijnlijken opvolger. Volgens berekening was hij toen nog geen dertig jaar oud, zoodat wel reden is aan te nemen, dat GERARD III zijn vader te Wassenberg, ongeveer in het jaar 1066, is opgevolgd en dat hij in 1096 overleden was.

GERARD van Gelre verschijnt het eerst in een brief van 1094³⁾. Wij moeten dezen GERARD den eerste van Gelre noemen, zegt VAN SPAEN. Hij was, even als DIEDERIK II graaf van Cleve, HENRICUS graaf van Kriekenbeek en GOZEWINUS van Heinsberg en Valken-

burg, achterkleinzoon van GERARD I burggraaf van Wassenberg.

HENDRIK van Kriekenbeek was de HENDRIK, broeder van GERARD I van Gelre, met wien hij in 1096 teekende, en de tweede zoon van GERARD III van Wassenberg. Wij kennen geen andere kinderen van dezen. Buiten twijfel is Wassenberg aan Gelre gekomen door een huwelijk van GERARD III met eene erfdochter. Boven is daarover uitvoerig gehandeld en de mogelijkheid aangetoond, dat, zonder aan de waarschijnlijkheid te kort te doen, de opgaven der genealogen van Gelre, de genealogie van het huis van Nassau met die van Gelre in verband te brengen zijn, waarbij rekenschap is gehouden met de omstandigheid, dat de genealogen de geschiedenis der Zutphensche en Geldersche graven hebben verward. De echtgenoot van GERARD III zou dan naar onze meening geweest zijn eene dochter van WICHARD van Molsberg, bij de genealogen WICHARD van Pont, die een broeder was van ARNOLD van Arnstein en, volgens Utrechtsche geschiedschrijvers, ook van WILLEM van Pont, bisschop van Utrecht. De vader dier heeren zal geweest zijn ULRICH heer van Pont, zoon van den in 966 verbannen en na 990 herstelden OTTO van LAHNGOU, hier te lande graaf en heer van Zutphen.

De verwantschap tusschen Zutphen en Molsberg blijkt duidelijk, daar, terwijl OTTOS kleinzoon WERNHER zoon van GERLACH de beneficia in eigendom verkreeg, die BALDERIK vroeger beoosten den Rijn bezeten had en diens graafschappen aldaar, ANSELMUS van Molsberg tusschen de jaren 1049 en 1056 van Keizer HENDRIK III het praedium Zevenaer in Hameland, in het graafschap

van WERNHER, bekwam, en dat wel wegens het dienstjuk dat hij getorcht had. ANSELMUS was een zoon van WICHARD van Molsberg en Pont. Wij weten niet waarin zijn vroegere zware taak bestond, maar zijne zuster schijnt gehuwd geweest aan GERARD III van Wassenberg.

Over de verdere geschiedenissen van het huis van Gelre raadplege men van SPAEN, wiens werk algemeen verbreid en als bijna onverbeterlijk bekend is. Hier en daar kan wat bijgevoegd worden, veranderd bijna niets.

Eén bijzonderheid willen wij hier, en dat ter afwisseling toevoegen, nl. den bijnaam dien GERARD I van Gelre gedragen heeft, want hij is karakteristiek. RUDOLF abt van St. Truien beklagt zich over hem, omdat hij de tienden van Baardwijk, welke plaats in de graafschap van GERARD gelegen was, bemachtigd had. De abdij van St. Truien maakte daar aanspraak op en werd door bemiddeling van den Hollandschen graaf FLORIS den Vette, die als kerkvoogd de partij van St. Truien tegen GERARD en den Bisschop van Utrecht opnam, in het bezit hersteld. Blijkbaar schimpend noemt de abt den bijnaam van GERARD «flaminus» dat is Papenknecht.

Op een ander punt kunnen wij niet met van SPAEN instemmen. Hij meent dat HENDRIK, Zoon van GERARD II gehuwd geweest is met eene gravin van Arnstein, terwijl in de *Vita Lodevici de Arnstein* gezegd wordt dat de zevende dochter van LODEWIJK van Arnstein gehuwd was met een graaf van Zutphen. Nu is HENDRIK wel geweest graaf van Gelre en Zutphen, maar hij was te jong om de bedoelde graaf te zijn, daar niet LODEWIJK II, maar LODEWIJK I van Arnstein vader dier

vrouw geweest is. De graaf van Zutphen met wien zij gehuwd was geweest, is OTTO Zoon van GODESCALK en ADELHEID, en OTTOS gemalin heette JUDITH niet AGNES. LODEWIJK II had slechts één zoon LODEWIJK en ééne dochter die ADELHEID heette, naar hare moeder ADELHEID van Odenkerken 4).

Doch wij willen ons bestek niet overschrijden. De feilen en leemten, die men bij een zoo geleerd, zoo nauwkeurig en zoo scherpzinnig geschiedvorschcr als VAN SPAEN vindt, zullen niet strekken om hem in achting te doen dalen, maar wel, naar wij hopen, om het gebrekkige, dat in onzen arbeid zeer zeker ook zal gevonden worden, te versoonen. Dit meenen wij te mogen vertrouwen, dat ook wij ten minste een paar schreden nader tot de waarheid geraakt zijn.

